№ 42 Ապրիլի 4 Չորեքշաբթի 1884 Ապրիլի 4 Չորեքշաբթի № 42

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Խաղողին չը հասան.—ժուռ է—ասում են: Նամակ Մօսկվայից: Նամակ Ղարսից: Նամակ Ալէքսանդրոպօլից: Նամակ Ղզլչախչախից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Հասարակական կարծիք:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՂՈՂԻՆ ՉԸ ՀԱՍԱՆ,—ԺՈՒՌ Է—ԱՍՈՒՄ ԵՆ

—

Վրաստանի և Իմէրէթի թեմի պատգամաւորների մարտի 24-ի ժողովը, ընտրելով կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու պատգամաւոր 2/3 քուէներով, մեծապատիւ պ. Արք. Յովհաննիսեանին և, նրան փոխանորդ, մեծ. պ. Գրիգոր Արծրունուն, երկու արհի-ներսիսականներին, կատարեալ արաւ հակառակորդ մամուլի պարտութիւնը, երբ նա, նահանգներում ամենուրեք ծանր կամ թեթև, բայց միշտ խորտակման հանդիպած, իր բոլոր հնարները և ամեն կարելի զէնքերը հանդէս էր հանել՝ այս վերջին և կարևոր ճակատամարտում՝ կամ տանելու կամ բոլորովին տապլելու յուսահատ որոշմամբ:

Բայց նրա պարտութիւնը վաղ արդէն գրված էր նրա թէ պաշտպանողական թէ յարձակողական ձևերի և միջոցների մէջ: Հակառակորդին արհամարհելը, բանի տեղ չը դնելը, յառաջ է գալիս կամ իր ուժերի վրա չափազանց վստահ լինելուց կամ նրա ուժերի վրա վայրիվերոյ տեղեկութիւն ունենալուց: Աւելացուցէք դրա վրա ամբողջ հայութեան երեսին ծիծաղելը և նրան վայրենի կամ ինչ կուզէք կոչելը:

Վերջապէս, այսօր, պարզ և որոշ է, որ Ներսէսն է Կովկասի և Ռուսիոյ հայոց թեմերի ընտրելին, և Ներսէսն է համայն հայութեան սիրտ Էջմիածնի վեհավայրում բաղձացուածը. այդպէս է յայտնում սինհոդական գեր. հայրերի և Միածնէջի Արժ. միաբանների բազմութիւնը իր իղձը, պատասխանելով կաթողիկոսական յանձնաժողովի գրութեան:

Այդքան ցանկութեան յայտնվելէն վերջը, եթէ ժողովրդի կամքից վեր հանգամանքներ այլապէս էլ անօրինեն և վախճանական վիճակն այլ անձի վրա ընկնի, կը կարողանանք ասել, թէ արինք ինչ կարող էինք:

Բայց ուրախ է այդ հանրական զգացումը՝ Ներսէսին տեսնել կաթողիկոսական գահի վրա:

Իր եկեղեցու գլուխը, իր կաթողիկոսը ամեն բան է այսօրվայ հայի համար:

Արդ, որքան մի կաթողիկոսացու անձ անուն ունի և պատկառելիութիւն,—որք անշուշտ առանց ուժեղ խելքի և ապացուցական գործերի ձեռք չեն բերվում,—իշխող օտար տարրերի առջև, այնքան այդ անձը իր հայ ժողովրդի սիրելին, պաշտելին և պարծանքն է դառնում, և ըստ այսմ էլ, նա, դրսից ակնածուած այդ անձը, ներսումը՝ իր տան մէջ՝ ազատ, յարգված, սիրված գործող է, որից սպասվում են բարիք և բարեկարգութիւն:

Այդպիսի մի կաթողիկոսացու է Ներսէսը, և դրա ապացոյցն է ժողովուրդների զգացումը, սրտի ձայնը՝ որ յայտնվեցաւ, հայոց թեմերում, ներսիսական քուէներով և յաղթական կեցցէներով:

Ցոյց տան մի լաւագոյն Ներսէս և ժողովուրդը նոյն րոպէին կը մեծացնէ այդ լաւագոյնին: Բայց այս րոպէին, մինչ ոմանք աշխատում են ներբողներով սրան նրան արուեստապէս Ներսէսացնել՝ կամակորութեամբ չը տեսնել ձևանալով արդէն կաթողացած Ներսէսին, որի ամեն անգամ մօտամբ անցկենալիս՝ նենգութեամբ չփվում են նրան և որ և է արատ նրա վրայ թողնել աշխատում, ժողովուրդը այդ Ներսէսի առջև խոնարհվում է:

Այդ ախորժելի չէ մէկ քանիսին, բայց տեսէք որ ժողովուրդը կամք ունի, և նաև կամապաշտութիւն այդքան կամակորութեան առջև, և, երբ նրանք նրան վայրենի են կոչում և արհամարհում, նա նրանց ծաղր ու ծանակ է անում արդար հատուցմամբ: Խոստովանին թող, որ իրենք նրա գլուխներին աչք ունէին, ապա թէ ոչ, ո՞րտեղից այդքան կատաղի բարկութեան բորբոքումն:

Ուրեմն պարոնները իրանց կուրծքը սեղմելով է, որ այժմ արհամարհում են ժողովուրդը: Խաղողին չը հասան—ժուռ է—ասում են:

Ա. Գ.

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

—

Մարտի 28-ին

Մենք բոլորովին ապշեցինք, երբ ձեռքներս ընկնելով «Նոր-Դարի» 41 համարը, կարդացինք Մօսկվայից գրված ուսանողութեան վերաբերմամբ անստորագիր նամակը:

Ասում ենք ապշեցինք, որովհետև այդ նամակում Մօսկվայի ամբողջ հայ ուսանողութիւնը մեղադրվում է այնպիսի քստմնելի յատկութիւնների և ձգտումների մէջ, որ պէտք է յուսահատեցնի իւրաքանչիւր ազնիւ մարդուն: Ինչից դրդված, ինչ նպատակով գրված է այդ զրպարտութիւնը, մենք չենք հասկանում: Սկսելով հին հեքեաթից, որը հազար անգամ կրկնված է, թէ ուսանողութիւնը չունի իդէալներ, բարձր ձգտումներ դէպի զարգացումն, միութիւն և այլն, որը մասամբ միայն ուղիղ է և վերաբերվում է ոչ միայն հայ, այլ առհասարակ Ռուսաստանի ուսանողութեան, պ. յօդուածագիրը տեսէք, թէ ուր է հասնում, և ինչպէս անվայել կերպով նկարագրում է նրան:

«Իւրաքանչիւր ընտանիքը աշխատում է հեռի պահել իրան ծանօթ ուսանողից, կարծելով որ նա ապականված է ստոր ձգտումներով» (լսեցէք) և այլն, և այլն:

Իւրաքանչիւրը մեզանից այս նամակը կարդալուց յետոյ ժպիտի հետ զզուանք արտայայտեց: Պասկվիլի անհաւատալի լինելը այնքան պարզ է, որ չարժէր պատասխանի, եթէ համոզված չը լինէինք, թէ զրպարտութիւնն էլ շատ անգամ անհետք չէ անցնում: Ո՞վ կարող էր սպասել, ո՞վ կը հաւատայ, որ հայ ուսանողութիւնը այնքան վայր է ընկել, որ վաճառական ընտանիքը աշխատում է իրան հեռու պահել նրանից, իբրև ստոր արարածից:

Այս անմիտ յարձակումը մեզ այնքան չը զարմացրեց, որքան զայրացրեց «Նոր-Դարի» վարմունքը:

Ինչպէս կարող էր տեղ տալ իր էջերում այդ «ողջամիտ լրագիրը» այսպիսի նամակի:

Բայց պէտք է ասած, որ «Անմեղ մտածմունքների» խմբագիրը քիչ խնայում է ուսանողութեանը. ծանօթութեան մէջ ասում է, որ դժուարանում է հաւատալ. միթէ այդպէս է (խեղճը կասկածում է): Լաւ է, թող վաղը գրեն, թէ ուսանողութիւնը աւազակութեամբ է պարապում, տալի (միթէ սրանից յետոյ դժուար է սպասել), իսկ ծանօթութիւնումը յայտնի թէ դժուարանում է հաւատալ:

Ի՞նչեր, ինչեր չեն տպվում այս համ ազատամիտ, համ ռադիկալ, համ պահպանողական լրագրում: Բայց ինչ կանես, անց է կենում. ո՞րքան տեղերից գրում են, թէ սաստիկ ողջամիտ է: Ո՜վ ժամանակ, ժամանակ: Քիչ չեղվեցինք, բայց անկարող եղանք այս չասել:

Ուսանողութիւնը շատ անգամ մտրակել են, ցոյց են տվել նրա ճշմարիտ պակասութիւնները, բայց այս աստիճանի երբէք չէ հասել, և միթէ կարելի է երևակայել անգամ: Մեզանից շատ քիչերն են ծանօթ ընտանիքների հետ և դրանցից ոչ մէկի մասին մինչև այսօր ոչ մի անգամ մի վատ լուր լսված չը կայ, սա յայտնի է ճշմարտութիւն է: Առհասարակ եթէ բարձր պահանջները թողնենք, հայ-ուսանողութիւնը իր առանձնական կեանքում, շատ հեռու է նրանից, որ մեղադրվի այդպիսի ստորութիւնների մէջ: Իսկ թէ հայ հասարակութիւնը այստեղի որքան յարգում է սրանց, երևում է նրա վերաբերումից դէպի ուսանողական ներկայացումները: Ուրիշներին սովորական սկանդալները համարեա երբէք չեն պատահում հայ ուսանողական երեկոյթներում:

Շատ մեծ չափազանցութիւն պէտք է համարել և այն, թէ ամբողջ ուսանողութիւնը աւելի մտածում է անձնական շահերի վրա, քան թէ գիտութեան և բարձր ձգտումների վրա:

Ուսանողութիւնը, ճշմարիտ է, ունի պակասութիւններ, բայց ունի նաև շատ լաւ կողմեր, որոնք զգալի կերպով օրըստօրէ զարգանում են: Իսկ նրանց թիւը, որոնք ոչ՝ միայն իրանց վրա են մտածում, թէ որքան այժմ զգալի է, դա չը գիտեն կամ չեն ուզում իմանալ «Նոր-Դարը» իր յօդուածագիրներով:

Յ. Սաղաթէլեան

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐՍԻՑ

—

Մարտի 25-ին

Այս ամսի 24-ին կայացաւ երեսփոխանների ժողով ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ ներկայ գտնվելու Կարսի և Բաթումի թեմի կողմից մի աշխարհական պատգամաւորի ընտրութեան համար: Նշանակված երեսուն երեսփոխաններից ներկայ էին միայն քսան և երկու մարդ, նաև պ. նահանգապետի ներկայացուցիչը՝ հայազգի պ. Վալերիան Շահուբաթեանց և պօլիցէյսկին՝ պ. Կարապետ Արղանդուլեանց: Ժողովում յայտնվեցաւ, որ Կաղզմանի և Բասէնի կողմից մինչև այդ ժամանակ յայտնի չէ, թէ ո՞վքեր են ընտրված և թէ արդեօք ինչու չէին եկել երեսփոխաններ: Թէպէտ և կանոնադրութեան համաձայն քսան և երկու երեսփոխանների ներկայութիւնը բաւական էր ժողովը վաւերական համարելու համար, բայց այսուամենայնիւ գեր. թեմական առաջնորդի ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում իմանալ վերոյիշեալ գործակալութեանց լռութեան պատճառը և ում որ հարկն է նկատո-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔ

—

Լրագրութեան պաշտօնը և կոչումը, յայտնի է, որ շատ մեծ է մեր ժամանակում,—այդ գէթ խօսքով շատերը խոստովանում են: Վաղուց արդէն նա համարված է վեցերորդ առաջնակարգ տէրութիւնը Եւրօպայում, և ես այժմ նրան առաջին տեղը տալ աւելի կը ցանկանայի:—Ամփոփելով պարբերական հրատարակութեանց պաշտօնը և կոչումը, կարելի է երկու գլխաւոր կէտերի շուրջը կենտրոնացնել նրանց. մէկը առաջնորդ լինել հասարակութիւնների և միւսը այդ հասարակութեանց կեանքի, ցանկութեանց և բաղձանքների արտայայտիչ: Եթէ մի որ և իցէ պարբերական հրատարակութիւն անտես է առնում այդ երկու կողմերից մէկը,—դա արդէն նշան է նրա չեղվելուն կանոնաւոր ընթացքից: Մեր մէջ, թէ Ռուսաստանում և թէ Տաճկաստանում եղել են և կան շատ լրագիրներ,—բայց դրանցից շատ քչերն են համապատասխանում այդ պահանջներին:—Եւ այդ բանը այնքան փչացրեց ընթերցող հասարակութեան ընթերցանութեան ճաշակը, որ այժմ, օր. Պօլսի հայ հասարակութիւնը սովոր չէ հայ լրագրութեան մէջ խիստ յարաբերութիւն տեսնել դէպի այս կամ այն երևոյթը, իսկ մեր կողմերում, ամբոխը կարծում է թէ այդ «կաղէթները» նրա համար են միայն, որ նրանց մէջ երկու թշնամիներ միմեանց խայտառակեն, մէկ մարդ միւսի վրա ցեխ դցէ... Եթէ ինձանից կը հարցնեն, թէ. օր. ինչու Պօլսի հայ լրագրութիւնը այդքան աննշան դեր է խաղացել և խաղում է,—ես կը պատասխանեմ այսպէս.—որովհետև այդ լրագրութիւնը չէ եղել լաւ, առողջ, յառաջադէմ առաջնորդ, և կամ նա չէ արտայայտել այն ժողովրդեան կեանքը և ցանկութիւնը, որի մէջ և որի համար գոյութիւն է առացել, և այդ այդպէս լինելուց յետոյ համարձակ կարելի է ասել, որ այդ տեսակ գործունէութիւնը համարեա կարելի է «ջուր ծեծել» անուանել: Ես սովոր եմ այս կէտի վրա փոքր ինչ կանգ առնել, որովհետև մեր լրագրութեան ընթերցողների շատ փոքր մասն է կարողանում հասկանալ լրագրութեան կոչումը և զանազանել լաւը վատից:—Պարզ է որ իբրև ժողովրդեան առաջնորդ, լրագրութիւնը շատ ուղղութիւններ կարող է ունենալ, որոնք լաւ յայտնի են եւրօպական հասարակութիւններին, թէև, տարաբաղդաբար, մեր մէջ այդ կէտերը շատ մութն են ընթերցողների համար, և այդպիսի վիճակից օգուտ քաղելով՝ մեր մէջ գտնվում են մարդիկ, որոնք ուզում են պարզ «թող փչել» և ուզում են խօսքով իրանց ցոյց տալ ազատամիտ, միայն յառաջադէմ են և այլն:—Բաւական է յիշել միմիայն պ. Սպանդարեանին և նրա «օրգանը»—«Նոր-Դարը»:—Անցեալները մի քանի անձինք դիմեցին ինձ մի հետաքրքիր հարցմունքով: Այդ «Նոր-Դարի» ընթերցող պարոնները անկեղծութեամբ կամենում էին իմանալ ինձանից, թէ ինչ ուղղութիւն ունի այդ «Նոր-Դար» կոչված (իսկապէս «Հին-Դար») «ամենօրեայ» (?!) հինգօրեայ թերթը:—Չենք հասկանում, ասում էին նրանք, այդ թերթի յայտնած մտքերին նայես, նա չէ երբէք ազատամիտ լրագիր, բայց նրա խմբագիրը ինքը իր բերանով և թէ զանազան կողմերում գտնուող աշխատակիցների շնորհիւ ուզում է իր թերթը այնպիսի մի ազատամիտ թերթ ցոյց տալ, որի նման նոյն իսկ Ժնևը և Փարիզը չեն տեսել: Ես այդ պարոններին մի պատասխան տուեցի, որը միշտ կը կրկնեմ:—Եթէ մեր մէջ «Մեղուն» համարվում է խաւարամիտ, նրանից եթէ աւելի էլ չէ, յետ էլ չի մնայ այդ դիմակաւորված «Նոր-Դարը».—զանազանութիւնը միայն նրա մէջն է, որ Սիմէօնեանց իր պատկերը չէ ծածկում, հիացմամբ յիշում է «անցեալ» բարեգեղեցիկ ժամանակները, ինչպէս մեր գիւղերում բանօթի քաշող մըղդուսիները և պառաւները, իսկ Սպանդարեանը նոյնը անում է, բայց միշտ վարագուրված, աւելի անհասկանալի Փրազներով. Սպանդարեանը նոյնպէս ուրախութեամբ յետ է նայում, այնտեղ անցած ժամանակի մէջ մխիթարական բաներ է գտնում, Դանտէի երկինքներից վերբերած մարդիկ է տեսնում, և յուսահատ, զզուանքով, արհամարհանքով է նայում դէպի ներկան, դէպի նոր սերունդը, դէպի մեր այժմեան կրթութիւնը,—ուրեմն և դէպի ապագան: Մի խօսքով «Նոր-Դարը» ուզում է իր բանը այնպէս տանել՝ որ ոչ մի կողմից չը բռնվի: Բաւական է որ ընթերցողները յիշեն այդ թերթի հրատարակութեան համար դուրս թողած յայտարարութիւնը և պ. Սպանդարեանի ծրագիրը այնտեղ... է՛հ մախլաս...:

Եւ գիտէք, թէ որքան այդպիսի անորոշ դրութեան մէջ են գտնվում գաւառական ընթերցողներից շատերը, ապա թէ ոչ մեր հասարակութիւնները կարող կը լինէին զանազանել լաւը վատից, յառաջադէմը ազատամտից.. ապա թէ ոչ այսօր մեր մէջ յառաջադէմ—ազատամիտ թերթերի խմբագիրները իրանց լրագիրների հրատարակութեան համար երբէք իրանց գրպանից փող չը պէտք է դնէին, ապա թէ ոչ այսօր մեր մէջ խաւարամիտ օրգանները կեանք չը պիտի ունենային...:

Լրագրութիւնը միանգամայն իր պարտքը կատա-

ղութեան, մինչև անգամ եթէ չափազանց չէ, պատժի ենթարկել: Իմ կարծիքս այս է, որ այդ խորին լռութեան պատճառը, միայն (այն էլ այսպիսի անհրաժեշտ դէպքում) աններելի անտարբերութիւնը կարող է լինել և ուրիշ ոչինչ. եթէ Ցանձոտի նման մի սակաւաթիւ, հեռաւոր և խոչ ու յետ ընկած գործակալութիւն ունէր իր ներկայացուցիչը, ինչու Նախիջևանը և Բասէնը չը պէտք է ունենային իրենցը:

Երեսփոխանների ժողովը վճռեց ամենից առաջ չը թողնել ընտրելի պատգամաւորին ազատ ձայն տալ կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ սրան կամ նրան իր քմքի համաձայն, այլ ժողովը միաձայն որոշեց, որ պատգամաւորը ձայն տայ իր ցանկացած կաթողիկոսացուին և ա ռ ի վ ր ա կանգնած յայտնեց իր ցանկութիւնը, այն է ս. Ներսէսին տեսնել կաթողիկոս ս. Լուսաւորչի գահի վրա բազմած, անուանելով նրան Ներսէս VI, իսկ եթէ ս. պատրիարքը հրաժարվի կաթողիկոսական թեկնածու լինելուց, կամ չը լինի Պօլսից եկած երկու պատգամաւորների կաթողիկոսական ընտրելեաց ցանկի մէջ, ձայն տալ Մել. եպ. Մուրադեանցին: Այնուհետև ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ կազմեց պատգամաւորների մի ընտրելեաց ցանկ չորս մարդուց բաղկացած, իսկ յետոյ այդ չորսից ընտրվեցաւ պատգամաւոր 17 ձայնով, հակառակ 5 ձայնի, պ. բժիշկ Ղազարեանցը, իսկ սրան թեկնածու 14 ձայնով, հակառակ 8-ի, պ. բժիշկ Կաճկաճեանցը: Ժողովը պարտք դրեց պ. Ղազարեանցի վրա՝ Էջմիածնում մայիսի 7-ին կայանալի ընտրութեան ժամանակ տեղի ունենալիք առենաբանութեանց ժամանակ ամենայն կերպով պաշտպան հանդիսանալ ս. Ներսէս պատրիարքին, ցոյց տալով սրա տոկուն ջանքը և անյուսահատելի գործունէութիւնը:

Թէպէտ և ոմանք, ինչպէս նաև «Նոր Դար» ա զ ա տ ա մ ի տ լրագիրը, կասկածում են ս. Ներսէսի ժողովրդականութեան մասին, բայց թող իմանան, որ նրա բարի համբաւը հասել է նաև մինչև անգամ Շիրակի գիւղերի խորքերը, ուր իրանց երեսփոխանն ընտրելիս պարտաւորեցնում են նրան երէկվայ ժողովին ներկայ լինելու ժամանակ տալ իր ձայնը Ներսէսին և տալիս են նրան մի թղթի կտոր վրան հետևեալ տողերը գրած... «մենք կուզենք Ներսէս պատրիարքին կաթողիկոս տեսնել»:

Քաղաքիս «Карсъ» շաբաթաթերթը իր № 12-ով դադարեցրեց հայոց ուսումնարանների և քաղաքային ուսումնարանի պ. պ. տեսչաց բանակռիւը՝ խնդիրը բաւական պարզված համարելով և քաղաքումս հայոց ուսումնարանների համար աշխատող երեք բժիշկների գործունէութիւնը արատաւորել չը կամենալով և «լոկ մանկավարժական» համարելով: Եթէ այդ շաբաթաթերթի յարգելի խմբագրութիւնը չէր կամենում արատաւորել երեք բժիշկների գործունէութիւնը, ինչու թոյլ տուեց քաղաքային դպրոցի տեսուչ պ. Բագաեվի յօդուածները տպագրելու իր շաբաթաթերթի 10 և 11 համարներում, այն յօդուածները, որոնք իրանց մէջ ոչ մի ճշմարիտ փաստ չէին պարունակում, բացի զարդարուն և ճռնչող ֆրազներից, որոնք պարոնի զգացած արհամարհանքի արտայայտութիւնն էին դէպի քաղաքիս հայոց ուսումնարանները և երեք բժիշկների գործունէութիւնը: Եթէ տպվեցան պ. Բագաեվի այդ երկու երկար, շատ երկար, բայց դատարկ յօդուածները, թող տպվէին նաև դրանց պատասխանները, որոնք ոչ թէ զարդարուն պէտք է լինէին կարծեմ և, ինչպէս որ գործին տեղեակ եմ, այլ հիմնված հաստատուն փաստերի վրա, որպէս որ մինչև ցայժմ էին պ. բժիշկ Ղազարեանցի պատասխանները «Карсъ»-ի 3 և 9 համարներում: Կարծեմ արդարութիւնն այսպէս է պահանջում:

***

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ

Մարտի 28-ին

Երկարատև ցրտերից յետոյ, վերջապէս այս օրերս եղանակը սկսեց հետզհետէ մեղմանալ: Հիմիկվան եղանակը նպաստաւոր է ցանքերին: Գիւղերում արդէն ցանում են: Ձիւնի շատութեան պատճառով յոյս կայ, որ ցանքերը լաւ լինեն: Աշնան ցանքերը շատ լաւ են: Քաղաքումս առևտուրը դադար է: Վաճառականներից շատերը անգործ մնալով օրերը անցնում են «թաւլա-խաղով». այդ խաղը շատ խոր արմատ է ձգել մեր վաճառականների մէջ:

Մի քանի նշանաւոր խնդիրներ զբաղեցնում են քաղաքիս մտածող դասին: Այդ խնդիրներից առաջին տեղն են բռնում «Մատենադարան-ընթերցարանի», «Գերեզմանատան», «Բժշկանոցի» և այլ ուրիշ երկրորդական խնդիրներ: Դրանց մասին արդէն գրվեցաւ մեր պարբերական թերթերում, իսկ վերջինի մասին պարտ եմ համարում մի երկու խօսք ասել, աչքի առաջ ունենալով, որ այդ խնդիրը մեծ նշանակութիւն ունի մեր հասարակական կեանքում. խօսքս «Երթևեկների բժշկանոցի» մասին է:

Մեր հասարակութիւնը երբէք վայելած չէ առողջապահութեան օգտակարութիւնը, որովհետև երբէք պահած չէ նրա կանոնները: Մեր քաղաքի կլիման օրից օր վատանում է: Սեպտեմբերից ըսկսած մինչև ապրիլ ամիսը—քաղաքի անսալայատակ փողոցներում ցեխը լճացած մնում է: Հասարակութիւնը ոչինչ ուշք չէ դարձնում ապահովել իր անձը խոնաւութիւնից: Նա տարվայ ամեն եղանակում մի և նոյն հագուստով և մի և նոյն ոտնամաններով է ապրում... (խօսքս մեծամասնութեան մասին է). մեր մանուկները տարվայ մեծ մասը բոբիկ են անցնում, իսկ ձմեռը հագնում են ասիական «չուստիկ» *): Եւ ինչ զարմանք, եթէ մեզանում անպակաս են զանազան տարափոխիկ հիւանդութիւններ և ուրիշ շատ ցաւեր, որպիսին է բկացաւ, աչքացաւ, և այլն: Մի ժողովուրդ, երբ չէ հոգ տանում իր առողջութեան վրա,—նա միշտ գերի կը լինի զանազան ցաւերի:

Մեր քաղաքը իր հիմնված օրից մինչև այժմ չէ ունեցել իր բժշկանոցը: Մեր հիւանդներին բժշկողները եղել են զանազան «փալճի-աղօթող»-ներ, ինքնակոչ «հէքիմ»-ներ և խաբեբայ «մղդսի-ախթար»-ներ:... Հասարակութիւնը մինչև օրս ոչխարային միամտութեամբ համբերել է դրանց չարագործութիւններին:

Առողջապահութիւնը իր բուն նշանակութեամբ բարեբաղդաբար սկսվել է վերջին ժամանակներումս յարգվել: Ցաւալի է, ի հարկէ, որ մինչև օրս անուշադիր էին մարդիք դէպի այդ խնդիրը,—բայց և այնպէս լաւ է ուշ, քան երբէք: Մենք խօսեցանք առողջապահութեան մասին, և այժմ կրկնում ենք, որ մեր քաղաքի համար հարկաւոր և անհրաժեշտ է «Երթևեկների բժշկանոցի» հիմնարկութիւնը, աչքի առաջ ունենալով այն բազմաթիւ թշուառութիւնները, որ առաջ են գալիս բժշկանոցի բացակայութիւնից *) եւ յոյս ունենք, որ մեր յարգելի հասարակութիւնը գնահատելով իր առողջութիւնը, կաշխատի օր առաջ փրկվել զանազան վարակիչ ախտերից հիմնելով, հասարակաց բժշկանոց:

Շիրակեցի

*) «Չուստիկ» բառը չուստ բառից է, որ նշ. շտապ, շուտ. այդպէս անուն են տալիս այն կօշիկներին, որ կարում են տեղական հում կաշուց: Առողջապահական տեսակէտից այդ կօշիկները շատ վատ են, որովհետև բացի անշնորք, անձև լինելուց, ընդունակ են ջուր ծծելու կաշին հում լինելու պատճառաւ:

*) Մեր քաղաքը չէ ունեցել և չունի բժշկանոց: Ապահոված փոքրամասնութիւնը հիւանդութեան ժամանակ դիմում է Բերդի մէջ եղած զինուորական բժշկանոցը: Իսկ մեծամասնութիւնը միշտ զուրկ է եղել գիտութեան արդիւնքից—բժշկութիւնից, թէև այդ հիւանդանոցում ընդունում են անխտիր, բայց և այնպէս անմատչելի է մեր ժողովրդին որովհետև վերջինս անկարող է ամեն օր 1 ր. 40 կ. տալ հիւանդանոցի վարձ, իսկ երթևեկել—բոլորովին անյարմար է հեռաւորութեան պատճառաւ: Պարզ է, որ մի հիւանդ ամեն օր չէ կարող մի քանի ժամ ճանապարհ երթալ բժշկվելու համար: Այդ իրողութիւնը աչքի առաջ ունենալով, հասկանալի է թէ ո՛րքան անհրաժեշտ է մեր քաղաքի համար «Երթևեկների բժշկանոցի» հիմնարկութիւնը:

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼՉԱԽՉԱԽԻՑ

Մարտի 24-ին

Երէկ մեր Շիրակի պատգամաւորները գնացին Ղարս, որ մասնակցեն Էջմիածին գնացող մի աշխարհական պատգամաւորի ընտրութեանը. մեր պատգամաւորները՝ պ. պ. Դաւիթ Տէր-Աւետիսեան և Կարապետ Տէր-Գրիգորեան իրանց ընտրողների կողմից պատուէր ստացան, որ իրանց քուէն տան Ներսէս սրբազանին, որովհետև շիրակեցիք Ռուսաստանի և թէ Տաճկաստանի մէջ գտնվող հոգևորական եպիսկոպոսաց մէջ Խրիմեանից և Ներսէս պատրիարքից աւելի արժանաւոր ոչ ոքին չեն ճանաչել: Ուրեմն շիրակեցի հայերը, որոնք թւով կազմում են միմիայն լուսաւորչական հայերից 30,788 հոգի, բոլորն էլ համակրում են, և ցանկանում են կաթողիկոսական գահի վրա բազմած տեսնել հանրածանօթ և աշխարհահռչակ պատրիարք Ներսէս սրբազանին:

Այսօր շիրակեցիք ցանք դուրս եկան. օրերը լաւ տաք են լինում. երկրագործները այս տարի առատ բոյս են գուշակում. կենսական պիտոյքները բաւական առատ են: Մարդասպանութիւնները և՝ աւազակութիւնքն ևս պակաս չեն. անցեալ ամսին գողացան Ղզլչախչախցի Դաւիթ Տէր-Աւետիսովի տանից 324 րուբլի փող, և մի շաբաթ առաջ էլ մտան տեղիս հրեայ վաճառական Իբրահիմ Բաբաօղլու դուքանը, տարան 236 րուբլի կանխիկ փող և 800 րուբլու չափ էլ ապրանք, բոլորը միասին 1036 րուբլի. աւազակները անյայտ են: Տեղւոյս գաւառապետ պ. Կոչէվալօվն շատ խիստ միջոցներ է գործ դնում աւազակներին և չարագործներին բռնելու: Հողային վէճերը վերջ չունեն. օրըստօրէ ժողովրդոց բողոքները շատանում են. ժողովուրդը ցանկանում է, որ իր միջի գտնված բոլոր հողերը հասարակութեան վրա հաւասար բաժանվի. տեսնենք հետևանքը ինչ կը լինի:

Անասնոց ցաւ բոլորովին չը կայ, միայն երեխայոց մի տեսակ ցաւ կայ, որ մեզանում կապոյտ հազ են ասում. դրանից բռնվողը ազատվելիք չունի, և շատ զոհեր է տանում:

Ներկայս շիրակեցւոց բոլորի ուշադրութիւնը գրաւում է մի խնդիր, որ իրաւի ցաւակցութեան արժանի է: Վերջին ռուս-թուրքական պատերազմից յետ, այն է 1877 թւից մինչև այժմս անում է 7 տարի, որ մեր Շիրակը ընկաւ սուրբ Էջմիածնի իրաւասութեան տակը, և ամենայն տեսակ հոգևոր գործոց ծիսակատարութեան օրէնքները նրանից կը ստանէր: Մինչև 81 թիւը Շիրակը Ղարսի թեմ էր հաշվում և այդ թվից Շիրակի ամբողջ 36 գիւղի վիճակը բաժանեցին Ղարսից, միացրին Հոռոմոսի վանքի հետ և կազմեցին առանձին վարչութիւն: Մի ժամանակ կառավարեց Ստեփան վարդապետ Շիրակունին, և այժմ մի և կէս տարի է, որ կառավարում է Հոռոմոսի վարչութիւնը և վանահայրն է բարեշնորհ Յակոբ վարդապետ Նորատունկեանը: Ինչպէս ասեցինք, 4 տարի է, որ Ղարսի թեմից բաժանել են Շիրակը և ունի իր առանձին վարչութիւնը, որ մինչև այժմս բարեխղճաբար վարել է բոլոր գործերը՝ և լաւ բարեկարգել է վիճակը, բայց միշտ և ամեն ժամանակ տարէնը երկու անգամ Ղարսի առաջնորդ հայր Ազգանեանցը այցելում է Շիրակի վիճակը թէ Շիրակունու օրով և թէ ներկայ վարչութեան օրով, և գիւղերի մէջ գտնված առձեռն պատրաստի դրամները՝ թէ գործակալների և թէ երեցփոխանների և կամ ծխատէր քահանայից մօտ եղածները առնելով տանում է. յետոյ գալիս է Հոռոմոսի վարչութեան գործակալը. նա ևս պահանջում է թէ աթոռահաս և թէ ամենայն տեսակ աթոռապատկան նուէրները: Դէ արի հիմայ պատասխան տուր. եթէ ասում ես, թէ առաջնորդը տարաւ, նա քեզ պատասխանում է թէ առաջնորդը ինչ իրաւունք ունի Հոռոմոսի վարչութեան գործերի մէջ խառնվելու և աթոռապատկան փողերը տանելու, իսկ առաջնորդը ասում է՝ թէ ես եմ ձեր առաջնորդը, ինչ որ տալու էք՝ ինձ տուէք. այսպիսով մեր Շիրակայ հոգևոր գործերը միշտ խառնվելով ամեն բան տակնուվրա է լինում: Այժմ մենք՝ շիրակեցիքս չը գիտենք թէ վերջապէս ո՞վ է մեր առաջնորդը, ուստի խնդրում ենք սինօդից, որ մեզ ազատէ այս դրութիւնից: Միով բանիւ մեզ յայտնէ, թէ

բած կը լինի, եթէ ամեն արգելքների դիմադրելով կը քարոզէ ժողովրդին թարմ, առողջ մտքեր, եթէ կը հրաւիրէ ժողովրդեան միշտ դէպի յառաջ, մի և նոյն ժամանակ արձագանք լինելով այդ արթնացող ժողովրդեան, քննելով նրա կեանքը, գտնելով այդ կեանքի լաւ և վատ կողմերը, աշխատելով զարգացնել այդ լաւ կողմերը, և այդ բոլորի հետ միասին ուրախանալով այդ ժողովրդեան հետ, ողբայ նրա հետ միասին, վրդովվի նրա հետ միասին, ձայն տայ նրա հետ միասին...: Կաթողիկոսացու և կաթողիկոսական պարտականութիւն—ահա օրուայ հարցը, և դրա մասին խօսում է ոչ միայն քաղաքի ինտելլիգենցիան, այլ դրա մասին խօսում է և գիւղի ինտելլիգենցիան, դրա մասին խօսում է և հայ արհեստաւորը, և հայ երկրագործը, և հայ «դուքանչին»...: Տեսնել այդ արհեստաւորի, այդ դուքանչու ոգևորութիւնը, լսել նրանց անկեղծ մտքերը այդ մասին, միւս կողմից աչքի առաջ ունենալ մեր լրագրութեան ընթացքը նոյն խնդրի մասին,—կը նշանակէ ակամայ գրիչ վերցնել.—և այդ կէտից արդէն թող մեր խօսքերը համարվեն իբր հասարակական կարծիքի արձագանք...:

Եթէ շատերին կաթողիկոսական հարցը սկսեց զբաղեցնել այն օրից, երբ ընտրութեան խնդիրը մէջ տեղ ընկաւ, պէտք է գիտենալ, որ հայ ժողովրդեան մի մեծ մասը արդէն իր կաթողիկոսացուն ընտրել էր այն ժամանակից, երբ Գէորգ Դ-ի հիւանդութեան լուրը տարածվեցաւ: Այս բանը թող իմանան այն մարդիկ, որոնք զանազան ծակերից՝ Զմիւռնիայից, Կիշնևից և այլ տեղերից զանազան անուններ են դուրս գցում հրապարակի վրա:

Այդ պատճառով իսկ, ես աւելորդ եմ համարում խօսել նրա մասին, թէ ինչ արժանաւորութիւններ է պահանջում ժողովուրդը իր կաթողիկոսից,—թէև այդ բաւականին հետաքրքրական է,—և թէ արդեօք այն մարդը, որը այսօր դարձել է մեր ժողովրդեան համար կաթողիկոսական իդէալ, իր յատկութիւններով միանգամայն ծանօթ է ժողովրդեան...:

Եւ այդ այն պատճառով, որ, մեր կարծիքով, այստեղ և այս անգամ պէտք է լսել ամբոխի ձայնին, քանի որ այդ ամբոխի ականջում հալված են ամենաէական տարրերը մի այդպիսի խնդրում ուղիղ դատելու համար:

Եւ ինչ: Հիանալով ժողովրդեան այս անկեղծ ցանկութեամբը և սպասելիքներովը, երբ մարդ միւս կողմից սպասում է նոյն իսկ այդ ժողովրդեան շահերին նուիրված մամուլի մէջ էլ տեսնել այդ բոլորի արձագանքը և պաշտպանութիւնը, կարծես սառն ջուր են ածում հէնց այդ ժողովրդեան վրա, երբ նրանց ծանօթացնում ես, թէ ինչ նենգութիւններ են գործվում իր անունով... Եւ նրանից յետոյ մարդ զզուանքով է առնում իր ձեռքը «Նոր-Դար» և «Մեղու» կարդալու համար «կաթողիկոսական խնդրին» վերաբերեալ գրվածքները:—Մարդ ինչպէս համբերէ, սառնասիրտ մնայ, երբ տեսնում է, թէ իրան «հ ա յ ե կ ե ղ ե ց ա ւ պ ա շ տ պ ա ն» հրատարակող «Մեղուն» ճիզուիթական լեզուով և ճիզուիթական նպատակների համար կաթողիկոսական ընտրելի է ուղարկում մի այնպիսի մարդու, որին տեսնելով ատում է հայ-ժողովուրդը:—Գուցէ պ. Սիմօնեան կարծում է, որ ինքը ու իր հետ մի խումբ մարդիկ, որոնք մեզ լաւ յայտնի կերպով կապված են իր հետ,—արդէն կազմում են հայ ժողովուրդը...: Մարդ գտնվելով ժողովրդեան մէջ, ինչպէս սառնասիրտ մնայ, երբ տեսնում է թէ ինչպէս իրան «ժողովրդեան անկեղծ բարեկամ» հրատարակող «Նոր-Դարը» իր շահերի համար ստեղծել է մի երևակայական իդէալ անձնաւորութիւն, որի առաջ ուզում է նըսեմացնել այն մեծ մարդուն, որի գլխին հայը ուզում է տեսնել կաթողիկոսական թագը:—Ես կարծում եմ, որ Մակար արքեպիսկոպոսը իր սրտի մէջը ծիծաղում է Սիմէօնեանցի բարոյական մեծութեան վրա,—իսկ Մելքիսեդեկ սրբազանը գուցէ նոյնպէս իր սրտի մէջ երբեմն-երբեմն ինքն իրան կը հարցնի,—արդեօք ունե՞մ ես ինձ վերագրված արժանաւորութիւնները...: Զարմանալի ցաւալի երևոյթ:

Դուք, պ. պ. Սպանդարեան և Սիմէօնեանց, գոնէ խոստովանեցէք, որ չէք ուզում լսել ժողովրդեան ձայնը, կարծիքը, չէք ուզում նշանակութիւն տալ հասարակական կարծիքին, թէև գիտէք, որ կայ արդէն այս խնդրի համար հասարակական կարծիք: Հասարակական կարծիքը այնքան յամառ է, որ նրա առաջ երկրորդ տեղ է բռնում Խրիմեանի նման թանգագին մարդը: Բաւական է, որ ժողովուրդը ստեղծեց իր իդէալը.—նա անխղճմտանք կերպով կը մոռանայ մինչև անգամ իր ամենասիրելիներից նշանաւորին: Հասարակական կարծիքը պ. Սպանդարեան չէ, որ իր երէկուայ փառաբանած Ներսէսին, այսօր եկեղեցու համար վնասակար համարէ իբրև կաթողիկոսի: Դուք չէք ուզում հաւատալ թէ կայ հասարակական կարծիք.—ահա ձեզ ապացոյց,—Հայրիկը մոռացվում է: Ի՞նչ աւելի զզուելի, քան այն, երբ մարդ քամիների ուղղութեան է ենթարկում իր ուղղութիւնն էլ: Ի՞նչ են ուզում ասել այդ «Նոր-Դարը», «Մեղուն», որ մի օր հային համարում են ընդունակ, յառաջադէմ, Ասիայի ճրագ, լուսաւոր, և միւս օրը նրան համարում են կիսավայրենի, լեռնական. Ի՞նչ են ուզում ասել Սիմէօնեանց և Սպանդարեան

մենք ծր թեմին ենք պատկանում. բայց այդ նոյնպէս խնդրում ենք, որ այս 7 տարիայ մեր Շիրակայ հաշիւը «Արարատ» ամսագրի մէջ հրատարակէ. տեսնենք թէ մեր տուած բոլոր արդիւնքը ծրքան գումարի է հասել: Մնացածը յետոյ կը գրենք:

Շիրակեցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Արձագանքի» խմբագրութիւնը Կ. Պօլսից ստացել է հետեւեալ հեռագիրը. «Այսօր Ազգային ժողովը 101 անդամից բաղկացած կատարեց կաթողիկոսական ընտրութիւնը. Ներսէսը ստացաւ 62 ձայն, Խրիմեանը – 50, Մելքիսեդեկը — 42. Որոշուած է նոյնպէս Էջմիածին ուղարկել այդ անունները ստացած քուէների թւով, որպէս զի դուք աւելացնէք դրանց վրա ձեր ձայները վերջնական ընտրութիւն անելու համար:»

—

ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ հաղորդում են հետեւեալը. Երէկ գաւառապետի օգնական պ. Առաքելեանի ներկայութեամբ կայացաւ մեր գիւղի համար տանուտէրի և դատաւորների ընտրութիւնը: Ժողովուրդը միաձայն հաւանութեամբ ընտրեց նախկին տանուտէր պ. Յովհաննէս Կոստանդինեանցին երեք տարի ժամանակով: Շնորհաւորում ենք ագուլեցիներին այդ ընտրութեան մասին, որովհետև պ. Կոստանդինեանցը լիովին արժանի է տանուտէրութեան պաշտօնին»:

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, թէ Ռուսաստանին սահմանակից Վանի վիլայէթի Նոսհամպատ փաշան, որը այնքան շատ չարիքներ է հասցրել քրիստոնեաներին, փոխւած է և նրա տեղ նշանակւած է սուլթանի ադիւտանտներից մէկը, Համիդ-փաշան, որը Կ. Պօլսից ճանապարհ ընկաւ իր պաշտօնատեղին:

—

Պօլսի լրագիրները հաղորդում են, որ կաթողիկոսական հարցով շատ հետաքրքրւում են Կ. Պօլսում հրատարակւող անգլիական, ֆրանսիական, բուլղարական, յունական և մինչև անգամ թիւրքաց լրագիրները: Այդ լրագիրներից շատերը առանձին բաժիններ են բացել այդ հարցի համար:

—

«Русскій Курьеръ» լրագիրը հաղորդում է, որ կառավարութիւնը, ի նկատի առնելով ռուսաց գործարանատէրերի թախանձական խնդիրքները, ցանկանում է մեծ մաքսահարկ նշանակել արտասահմանից բերւող գործիքների և մեքենաների վրա: Այդ խնդիրը մշակող յանձնաժողովը փաստեր հաւաքեց, որոնք ցոյց են տալիս, որ վերջին չորս տարիներում արտասահմանեան խիստ շատ մեքենաներ են բերւել Ռուսաստան: Օրինակ, 1878 թւին արտասահմանից բերել են գործիքներ և մեքենաներ 3,999,863 րուբլու. 1880 թւին 5,502,432 ր. 1881 թւին 7,948,066 ր., իսկ 1882 թւին արդէն 9,000,000 րուբլու:

—

ՂԱՐՍԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը. «Եղանակը մարտի սկզբում բաւական լաւ էր. ձիւնը արագութեամբ հալւում էր. Կարս-չայը ազատւել էր իր սառցապատ ծածկոցից, այնպէս որ յոյս ունէինք գարունը շուտով տեսնել. բայց մարտը իր գժութիւնը էլի ցոյց տուեց: Ամսիս 22-ին սկսվեց մի զարհուրելի բուք, որին զոհ են գնացել, ինչպէս լսւում է, Արդահանի ճանապարհին երեք յոյն և մի հայ ճանապարհորդ. սրքա Գեօլա-դաղի վրա բուքից խեղդւում են:

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են. «Ք. Նահանգապետի հրամանով հայազգի բժիշկներ պ. պ. Ղազարեանց և Կաճկաճեանց, այսօր ուղևորւեցան դէպի Բասէնի Բաշ-գիւղը, ուր, ինչպէս ասում են, սարսափելի տարածւած է սիֆիլիս ասւած վեներական ախտը երկսեռ բնակիչների մէջ: Շատերը հաւատացնում են, որ այդ հիւանդութիւնը կար վերոյիշեալ գիւղում և նրա շրջակայքում տաճկաց տիրապետութեան ժամանակ ևս և այդտեղ յիսուն տարուց աւելի է, որ բուն է դրել: Տեղիս գեր. առաջնորդը յանձնել է այդ բժիշկներին մի շրջաբերական՝ գրւած Բաշ-գիւղի հասարակութեանը, որով համոզում է գիւղի բնակիչներին ամէն կերպ աջակցել բժիշկներին այդ հիւանդութիւնը արմատախիլ անելու համար (մանաւանդ իգական սեռի միջից), բացատրելով դրա վնասակար հետեւանքները: Ցանկանում ենք բժշկներին կատարեալ յաջողութիւն իրանց ունենալիք այդ դժուար և ծանր ասպարիզի մէջ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Journal des Débats» լրագրի խօսքերով, մի քանի ժամանակից Արեւելեան-Ռումելիայում և Բօլգարիայում զօրեղ ագիտացիա և մեծ յուզմունք է նկատւում, որով հետաքրքրւում է ռուսաց կառավարութիւնը: Այս օրերս վերջանում է Ալէքօ-փաշայի պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը, և ժողովրդական կուսակցութեան առաջնորդները պատրաստւում են ցոյցեր անել Բօլգարական մեծ պետութեան հիմնելը պահանջելով: Մի քանի օր առաջ, Արեւելեան-Ռումելիայի մի քանի քաղաքներում հրապարակական ժողովներ կայացան, ուր բողոքում էին Բերլինի դաշնագրի դէմ, որով բաժանւեցան միմեանցից մի և նոյն ծագում և լեզու ունեցող ժողովուրդները: Բօլգարիան ևս իր կողմից մասնակցում է այդ շարժմանը: Այս օրերս Սօֆիայում 3000 մարդուց բաղկացած մի ժողով կայացաւ, որը վճռեց դիմել մեծ պետութիւններին, այն է Ռուսաստանին, Գերմանիային, Աւստրիային, Անգլիային և Ֆրանսիային մի առաջարկութեամբ՝ ոչնչացնել վերջին կօնգրէսի վճիռը և միացնել բոլոր բօլգարներին մի անկախ պետութեան մէջ: Ժողովը իր յայտագրի մէջ հիմնւում է այն բանի վրա, որ Բերլինի դաշնագրով անջատւած երկու Բօլգարիաները չեն կարող երկար գոյութիւն ունենալ:

—Կ. Պօլսից «Neue Freie Presse» լրագրին հաղորդում են, որ չէրնօգօրիական կառավարութիւնը ուղարկեց սուլթանի մօտ պ. Վուկօվիչին բանակցելու համար թիւրք-չէրնօգօրիական սահմանները հաստատելու մասին: Չնայելով Վուկօվիչը գրաւեց լօրդ Դիւֆէրինի և բարօն Կալիցէի համակրութիւնը, բայց ամենից շատ աշխատում էր հետաքրքրել իր գործում պ. Նէլիդօվին: Ռուսաց ներկայացուցիչը Կ. Պօլսում, թղթակցի խօսքերով, խոստացաւ Վուկօվիչին Ռուսաստանի պարծակցութիւնը և իր օգնութիւնը: Ճշմարիտ որ պ. Վուկօվիչը քաղցր ընդունելութիւն գտաւ սուլթանի մօտ, որը շնորհեց նրան Օսմանիէի 3-դ աստիճանի շքանշանը:

—«Secolo» լրագրին գրում են իտալական նոր մինիստրութեան մասին հետեւեալը. «Մինչեւ Կօպպինօ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը ծնւեցաւ 1822 թւին: Նրա հայրը կօշկակար էր, մայրը դերձակ, և Կօպպինօի ծնողներին, երկար աշխատութիւններից և զոհաբերութիւններից յետոյ, յաջողեցաւ կրթութիւն տալ իրանց զաւակին, որը մեծ ընդունակութիւններ էր ցոյց տալիս: Վերջը Կօպպինօն գրականութեան պրօֆէսօրի տեղն ստացաւ Տուրինի համալսարանում, իսկ 1860 թւին ընտրւեցաւ պատգամաւորների ժողովի անդամ: Կօպպինօն երեք անգամ արդէն մինիստր է եղել. Նրա մէկ աչքը ծուռն է և այդ պակասութիւնը ծածկելու համար մշտապէս կապոյտ ակնոց է բանեցնում: Ծովային նոր մինիստրը Բէնէդէտտօ Բրին յայտնի է մանաւանդ նրանով, որ նա է նախագծեր կազմել մի քանի մեծ զրահակիր նաւեր շինելու համար: Նա ծնւեցաւ 1833 թ. Տուրինում և, 20 տարեկան հասակում, ծովային ինժէնէրների կորպուսը մտաւ: Որպէս ղեկավար նաւաշինութեան, նա պաշտօն ստացաւ առաջին մինիստրութեան մէջ, որ կազմւած էր ձախակողմեան անդամներից, և մնաց իր պաշտօնի մէջ մինչև այդ մինիստրութեան ընկնելը. Նոյն տեղն ունէր նա և Կայրօլիի մինիստրութեան մէջ, իսկ պատգամաւորների ժողովում Տուրինի առաջին շրջանի ներկայացուցիչ էր: Արդարադատութեան մինիստր Ֆէրրաչիօ ոչ միայն հիմնալի իրաւաբան է համարւում, այլ և մեծ ժողովրդականութիւն ունի, շնորհիւ իր մշտական պատրաստակամութեան դէպի բարեգործութիւնը: Այդ ժողովրդականութիւնը դեռ 1855 թւին սկսւեցաւ, երբ Ֆէրրաչիօն, որպէս Սարդինիա կղզու քաղաքացի, անուն հանեց իր քաջ անձնազոհութեամբ և օգնութեամբ այդ կղզու վրա տարածւած ժանտախտի ժամանակ: Կառավարութիւնը կամենում էր վարձատրել նրան ս. Մաւրիկիի շքանշանով, բայց նա հրաժարւեց այդ պատւից, պատճառ բերելով այն հանգամանքը, թէ ինքը չէ կարող ընդունել այդ պարգեւը, որը կը յիշեցնէր նրան իր հայրենիքին հասած թշուառութիւնները: Սասարիում Ֆէրրաչիօն քաղաքատնտեսութեան պրօֆէսօր էր և այդ քաղաքի ներկայացուցիչ էր պարլամենտում, ուր նա պատկանում էր ձախակողմին և յայտնի էր իր հռետորական ընդունակութիւններով: Երկրագործութեան և առեւտրի նոր մինիստր Գրիմալդի, ծնւեցաւ Կատանցարօում 1841 թւին: Սահմանադրական իրաւունքի պրօֆէսօր լինելով, նա 1876 թւին պատգամաւոր ընտրւեցաւ և Կայրօլիի մինիստրութեան մէջ հասարակական աշխատանքների մինիստրութեան ընդհանուր քարտուղարի պաշտօն էր վարում: Նա առանձնապէս հռչակւեցաւ երկաթուղիների իր մեծ նախագծով: Նա ամենին սիրելի է իր քաղցրաբարոյութեամբ, միայն պատգամաւորների ժողովի արագագիրները ատում են նրան նրա համար, որ նա շատ արագ է խօսում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիական նշանաւոր գիտնական Նիւտօնը, ինչպէս պատմում են, մասնաւոր կեանքի մէջ շատ մոռացկոտ էր: Մի անգամ նա ճաշի հրաւիրեց իր բարեկամներից մէկին, և ըստ սովորութեան մոռացաւ այդ մասին: Նշանակեալ ժամին բարեկամը եկաւ և գտաւ Նիւտօնին խորասուզւած մի ինչ որ մաթեմատիքական խնդիր վճռելիս: Սեղանը պատրաստած էր միայն մի անձի համար և հիւրը՝ առանց Նիւտօնին անհանգստացնելու, նստեց և կերաւ այն բոլորը, որ պատրաստւած էր գիտնականի համար: Երբ Նիւտօնը վերջացնելով իր հաշւարարութիւնները՝ գլուխը վեր բարձրացրեց՝ նկատեց որ բոլոր ամանները արդէն դատարկ են: Նա զարմացած բացականչեց:—Շատ զարմանալի է, եթէ իմ առաջ պարզ ապացոյցներ չը լինէին, ես կերդուէի, որ չեմ ճաշել:

* * *

Մի անգլիացի Սպանիայում ճանապարհորդելիս, ցանկացաւ գնալ մի այնպիսի տեղ, ուր ոչ ձիով կարելի էր անցնել, ոչ կառքով: Ճանապարհի կիսին նա շատ յոգնած նստեց հանգստանալու: Յանկարծ մէկը զարթեցրեց նրան և նա տեսաւ իր առջևը կանգնած մի կասկածելի անձնաւորութիւն ատրճանակը ձեռին: Հնազանդւելով բաղդին, նա, ըստ կարելոյն հանդարտ ձայնով հարցրեց.—Ի՞նչ էք հրամայում, պարոն:—Քսակդ տուր: Անգլիացին տուեց աւազակին քսակը և ուզում էր հեռանալ, բայց սպանիացին դարձեալ հետեւում էր նրան:—Էլ ի՞նչ էք հրամայում, պարոն:—Ժամացոյցդ տուր: Անգլիացին տուեց ժամացոյցը: Գողը շատ քաղաքավարութեամբ գլուխ տուեց, բայց էլի չէր հեռանում:—Էլ ի՞նչ էք հրամայում, պարոն:—Աղլուխդ տո՛ւր:—Ուրախութեամբ, պարոն:—Եւ քթախոտի տուփդ...:—Համեցէք. միայն թողէք հոտ քաշել..: Վերջապէս աւազակը հեռացաւ և անգլիացին շարունակեց իր ճանապարհը: Բայց հազիւ թէ տասը քայլ առաջ էր գնացել, որ աւազակը կրկին վերադարձաւ և ատրճանակը դրեց նրա կրծքին:—Դարձեալ մի բան էք կամենում, պարոն, հարցրեց անգլիացին:—Այո՛, մենք պէտք է փոխանենք մեր սերտուկները: Իմը բոլորովին մաշւած է, իսկ ձերը՝ նոր:—Համեցէք, պարոն պատասխանեց անգլիացին և հանեց իր սերտուկը: Աւազակի գնալից յետոյ, անգլիացին շտապեց դուրս գալ այդտեղից և երբ հասաւ մեծ ճանապարհը ու ձեռքը տարաւ իր նոր սերտուկի գրպանը, զարմացմամբ դուրս հանեց այնտեղից իր քսակն էլ, ժամացոյցն էլ, աղլուխն էլ և բացի դրանից հարիւր ոսկիք: Սերտուկը փոխելիս, գողը մոռացել էր հանել այդ բաները:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

որ մի օր չեն ուզում հայի սրտին դիպչել, շարժել նրա զգացմունքների—կեղտոտ զգացմունքների—թելերը, իսկ միւս օրը, ուզում են փչրել նրա անմենասիրելի ցանկութիւնները: Երբեք չը կարծեն թէ կը փչրեն,—բայց ինչո՞ւ մի այդպիսի երևոյթ դէպ այստեղ, որտեղ պիտի լինի անձնուիրութիւն դէպի իսկական շահերը:—Իմացէք, որ կայ, այո կայ կաթողիկոսի մասին արդէն հասարակական կարծիք: Ուզում էք իմանալ ո՞վ է ժողովրդեան կաթողիկոսացուն: Ասեմ ձեզ: Այդ այն մարդն է, որին սիրում է և հայ մարդը, և հայ կինը և հայ լուսաւորված մարդը, և տգէտ արհեստաւորը, վաճառականը. այդ այն մարդն է, որի կենացը թնդիւններով խմում են հայի չքեղ տան մէջ եւրոպական ձևերով, և հայ գիւղացու անշուք խրճիթի մէջ գաւաթով—կեցցէներով. այդ այն մարդն է, որին ճանաչում է և հայոց ծխական դպրոցի սանիկը, որի անունը յիշելիս ոգևորւում է և հայ անմեղ աղջիկը, այդ այն մարդն է, որի անունով երդւում են հայերը:

Այդ մարդը՝ Ներսէսն է: Ահա ձեզ հասարակական կարծիքի առարկան, եթէ կամենում էք: Գիտեմ, անհասարակ, մեր մէջ թոյլ է հասարակական կարծիքը,—ապա թէ չէ մեր մէջ գոյութիւն չէին ունենայ խաւարասէր—չողոքորթ լրագիրները, ապա թէ ոչ այսօր մեր մտաւոր յառաջադիմութեան գործերը չէին յանձնվի յետադէմներին, ապա թէ ոչ այսօր մեր ուսումնարաններում տեղ չէին գտնի չողոքորթ, անարժան, բռնաւոր, տգէտ և գործին անծանօթ վարժապետներ... բայց պէտք է աւելացնել և այն, որ այդ խնդրի մէջ այդ կարծիքը այնքան աճել է, որ պէտք նրան լսել...: Ափսոս որ հայ ժողովուրդը չէ ճանաչում Կուրի վրա գտնւող պատշգամբը և փոստի դիմաց գտնւող սենեակները, որտեղից այնքան խայտառակ կերպով արհամարհում են իր ցանկութիւնները:

Ցանկալի է գիտենալ, արդեօք պ. Սպանդարեան կը հաւատա՞յ հասարակական կարծիքի գոյութեան, եթէ սրանից յետոյ փոստայով ստանայ նամակներ Ղարաբաղի զանազան կողմերից, Ագուլիսից, Երևանից, Մօսկվայից, Ախալքալաքից, որոնցով իմաց կը տրվեն իրան, որ այլ ևս չը ղրկվի իրան «Նոր-Դարը»... կը հաւատա՞յ արդեօք այն ժամանակ... Այնքան հեռուից էլ համոզված եմ համարեա, որ Սպանդարեան չուտով կը հաւատայ հասարակական կարծիքի գոյութեան, նա մանաւանդ «Նոր-Դարի» երկրորդ տարեշրջանի սկզբին, երբ կը համոզվի, որ «մեր երկրի ամենատարածված թերթը—«Նոր-Դարը» ևս ազատ չէ հասարակական կարծիքից...: Վերջապէս Ներսէսին հակառակ խօսողները թող չը խեղդեն իրանց սրտի ձայնը, և դիտեն թէ ինչ մաքուր է ընտրում ժողովուրդը պատգամաւորներ...: Մենք մեր յիշած տեղերի համար երաշխաւոր ենք, թող ուրիշները ուրիշ տեղերի համար խօսեն: Ինչո՞ւ են լռում...: Տեսնելով ժողովրդեան ոգևորութիւնը դէպի Ներսէս, ծնօթներիցս մէկը լաւ նկատեց, ասելով.—«եթէ կարելի լինէր բոլոր Ռուսահայերին հաւաքել մի տեղ և ապա հարցնէր, թէ ում են ուզում կաթողիկոս, ամենքը «Ներսէս» կը գոչէին, բացի երկու հոգուց. Սիմէօնեանցը կասէր Մակար իսկ Սպանդարեանը կասէր Մելքիսեդեկ: Բայց, ափսո՛ս, այդքան պարզ երևոյթները տեսնելով, մարդ, գաւառական շրջանի մէջ երկար ուրախանալ չէ կարողանում: Եւ ճշմարիտ, ինչ անզգայ կերպով այդ մարդիկ ոտնակոխ են անում այս ամբոխի ցանկութիւնը և պատիւը, այն ամբոխի, որի անունով դրանք երդւում են, որի հաշւով իրանք մեծանում են...: Եւ մենք ամենքս տեսնում ենք, որ այդպիսիք ուզում են ցոյց տալ, որ իրանք են միայն, որ ծառայում են ժողովրդեան շահերին: Կամաց, մի շըտապէք...: Բաւական է, պարոններ, ջանք մի անէք փչրելու քնից արթնացած ժողովրդեան քընքոյշ ցանկութիւնների բողբոջը. հիւթ աւելցէք այդ բողբոջին, ապա թէ ոչ ինչո՞ւ առուերի տակ էք ուզում նրան դնել, քանի որ լոյսի պաշտպան էք հրատարակում ձեզ: Եւ ինչ. միթէ պատմական այդպիսի խորութիւններից յետոյ, որպիսիներ տեսնում ենք հայ կաթողիկոսութեան պատմութեան մէջ, այսօր ևս պէտք է խարդախ երևոյթներ տեղի ունենան եկեղեցու գործերի մէջ...: Խեղճ հայ ժողովուրդ, ամբողջ տասն և երեք դար մաշելով քո կենսական ույժերը, կորցրիր և քո ինքնասիրութեան զգացմունքը, որից օգուտ քաղելով, այսօր էլ քո գլխիդ «ընկոյզ են ուզում կոտրել»... բայց միթէ այդպիսի անվայել խորութիւնները և այժմ պիտի կեանք առնեն, այժմ, մեր դարում...: Ո՛չ, չը պէտք է հաւատալ: Սպասենք մի առ ժամանակ էլ, և երբ մի քանի ժամանակից յետոյ Մայր-Աթոռից ուրախութեան աւետիքները կը թռչեն դէպի ամեն կողմի ցրված հայերի լարված ականջները, այն ժամանակ արհամարհելով անմիտներին կասենք—«Ոչ, հայն հեշտ խաբւող չէ:

Խ. Մալումեանց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներսիսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր դպրանոցում, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, Ապրիլ ամսոյ 18-ին, երեկոյեան 8 ժամին կը լինի երկրորդ անգամ աճուրդ (առանց կրկնաճուրդի) կապալով տալու նոյն դպրանոցի կալուածքը,—ա, տուն և կրպակներ, ընծայած հանգուցեալ Աւետիք Փիրոյեանցից, որ գտնվում են Սոլդատսկի անուանված փողոցում №№ 6 և 11, և բ. 21 կրպակներ, որք գտնվում են ուսումնարանապատկան հրապարակի վրա Վանաց աւագ եկեղեցւոյ մօտ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձական դիւանատան մէջ ամեն օր (բացի կիւրակէից և տօներից) ցերեկվայ 10-ից—12 ժամ:

ԹԷՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՒՆՁԻ այս տարի չափազանց **ԳՈՅՆԱՒՈՐ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ**: Այդ թէյից ստացված է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ 50,000 **ՖՈՒՆՏ** և ծախվում է 25°/₀ ԷԺԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր. 10 կ. մինչև 1 ր. 20 կ., շատ լաւ ԿՕՆՖԱ թէյ 1 ր. 40 կ., գերազանց ՄՕՆԻՆԳ թէյ 1 ր. 60 կ. (այս թէյը ամեն տեղ ծախվում է 2 ր. և 2 ր. 50 կ.), ԿԱՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ՖՈՒ-ՉԷ-ՖՈՒ թէյ 2 ր. ֆունտը քաշը առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում է 500 ԵՐԿԱԹԷ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր.: ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂ մազերի համար: Երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ ամբողջ Կովկասի համար, շօկօլադ ՖՐԱՅ, չէֆիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, հրացաններ ԴԱՌԻ, րէվօլվերներ ՎԷԲԼԻ, ԲԱՐՆԷԲԻԻ ժամեր, ՇՎԱՐՑԻ ալբօմներ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ գտնվում է Թիֆլիսի մէջ, Դվօրցօվի փողոցի վրա Արծրունու գալլերէում №№ 156 57, 158, 159, 160: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ և տղամարդկանց մահճակալներ 25°/₀ էժան քան թէ ուրիշ տեղ 10°/₀ էլ զիջումն: 19—100

Գ. ԽՄԷԼԷՎՍԿԻ, որ վերջացրել է իր լիակատար ուսումը Վարշավայի կօնսէրվատօրիայում և Մօսկուշկօի աշակերտ է, մուզիկայի դասեր է տալիս դաշնամուրի և ֆիզհարմօնիայի վրա, նոյնպէս դաս է տալիս մուզիկայի տեսութիւնը, գարմօնի (գեներալ բաս): Բնակվում է կաթոլիկական եկեղեցու տանը Կուկիայում: 6—6

2,000 ամենից ՀՌՉԱԿՎԱԾ բժիշկներ վկայում են և խորհուրդ են տալիս

ԴԿ. ՊՕՊՊԻ

ԳՏԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

բերանը և ատամները պահպանելու այժմ գոյութիւն ունեցող որպէս ամենալաւ միջոցներ: 30 տարվայ ընթացքում փորձված

ԱՆԱՏԵՐԻՆԵԱՆ ԲԵՐԱՆ ՈՂՈՂԵԼՈՒ ՋՈՒՐ ԴԿ. Ի. Գ. ՊՕՊՊԻ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ,

աւստրիական պալատական ատամնաբոյժի, ոչնչացնում է ատամնացաւը, բժշկում է հիւանդ լնդերքը, պահպանում և մաքրում է ատամները, ոչնչացնում է վատ հոտը, թեթևացնում է մանուկների ատամների բուսնելը, պահպանող միջոց է դիֆտէրիտի դէմ, անհրաժեշտ է հանքային ջրեր գործածելու ժամանակ. մի շիշը արժէ 1 ր. 50 կ., կէս շիշը 1 ր. և ¹/₃ շիշը 60 կոպէկ:

Ատամնային փոշի խոտերից, որդէն կարճատև գործածութիւնից յետոյ ատամները կատարելապէս սպիտակացնում է, չը փչացնելով նրանց: Իւրաքանչիւր կարօբկայի գինը 70 կ.:

Ատամնային օծանելի պաստա ապակէ կարօբկաներում 1 ր. 20 կոպ., փորձված միջոց է ատամները մաքրելու համար:

Ատամի անուշահոտ պաստա բերանի ներքին մասը և ատամները առողջ պահպանելու համար, մի կտորը արժէ 35 կոպ.:

Ատամնային պլօմբա ամենաւգիտ միջոցը դատարկ ատամները անձնապէս պլօմբելու համար: Փոքրիկ կարօբկայի գինն է 2 րուբլ:

ՊՕՊՊԻ ԽՈՏԻ ՍԱՊՈՆ

որքինների, բշտիկների, երեսի բծերի, ելունդների, կոշտ մաշկերի և բուտօնների, քոսի, ընդհանրապէս կաշու հիւանդութիւնների և անմաքրութիւնների դէմ:

Ծախվում է Թիֆլիսում դեղատան ապրանքների առևտուրի Կովկասեան ընկերութեան մէջ: (շ.—1)

ՄԵՏԱՔՍԱՅԻՆ ԲՕԺՕԺՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ

Դեղին կօկօնների տեսակից, պատրաստված է Պաստէօրի սիստեմայով և ստացված է Ֆրանսիական առաջնակարգ ֆիրմաներից: Մսխալի գինը մի րուբլի է: Կան նոյնպէս Նուխու տեսակից պատրաստված սերմեր—մսխալը 50 կոպէկով: Դիմել հետևեալ հասցեով. Գ. Լէրիսէին, Ցրէյլինսկայա փողոց, № 8, տուն Արտազօվի, կամ Լուի մագազինում: 4—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ“
№ 3

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

„Վարժարանի“ առժամանակեայ դադարումը.—ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ:—Պարբերական մամուլի ազդեցութիւնը մեր աշակերտների վրա.—Ս. ՄԱՆԴԻՆԵԱՆ: Անհատականութեան ազդեցութիւնը դաստիարակութեան և ուսուցման վրա:—ՖՐԱՆՑ ՖՕՆ ՎԷՐԴԷՐԻ.— Թարգ. Գ. ՇԱՀԲՈՒԴԱՂԵԱՆ:—Բնազխուութիւնը "Վարժարանի„ մէջ. (կը շար)-Փ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:—Տարրական քերականութեան դասաւանդման մասին.—Գ. ԵՐԶՆԿԵԱՆ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ՝ լոյս և կեանք (կը շար.) Ա. ՔԻՇՄԻՇԵԱՆ:—Այլ և այլք:—Յայտարարութիւններ:

Խմբագիր—Հրատարակիչ Ն. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

ՆՈՐԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ Է մեծ քանակութեամբ, եւ ծախվում է աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղեր, ամենայն տեսակ վէննայի մեբել յայտնի ՏՕՆԷՏԻ գործարանից: — Ֆրանսիական և ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹԷ ԿՐԱՒԱՏՆԵՐ 8—30 ր.: Ջամադաններ 2—50—25 ր.: Սակվոյեաժներ 1-30—12 ր:—ճանապարհի սնդուկներ 5—25 ր: Մառաններ (Погребцы) 6—25 ր.: 600 հատից աւելի ՍԱՄՈՎԱՐՆԵՐ 60 կ.—1 ր. 20 կ. ֆունտը:—կուխօննի Պղնձէ ամաններ, գերմանիայի երկաթէ էմալով ամաններ:—ՈՒՄԻՎԱԼՆԻԿՆԵՐ ՄՐԱՄՕՐՆԻ 38—75 րուբլի:—Հրացաններ երկու լուլանի 6—32 րուբլի: ՐԵՎՕԼՎԵՐՆԵՐ ամեն տեսակ 3.25—30 ր:—Պատրօններ րեվօլվերի, Սիգարայ Ռէնգարդի ֆաբրիկայից: 5000 ֆունտից աւելի ԹԷՅ (чай) ԵՂԲ. ՊՈՊՈՎՆԵՐԻ:—Պետերբուրգի Միխեյսօնի կոֆէ 40—1 ր. 25 կ. ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ ամեն տեսակ 3.40—50 ր.: Գինեվաճառների, Գարեջրի և Հանքային ջրերի (для зельтерскихъ водъ и пива) համար պրոբկայ: Սամովարի և չայի համար պաղնոսներ: Դանակ չանգալներ զանազան ֆաբրիկաների 1.20—15 ր. դուժինը:—Ղոյթուկ (Пухъ) Գրչակոթեր—60—4.50 կ. կրոցը: Դանակներ ջէբի: Դանակներ հացի. 25—1 ր. հատը: Կուխօննի 1.40—3.20 կ. Պրիբորը: Միս կտորելու մաշինայ: Շվէյցարիայի ուլթուներ: Բրիտանական չայնիկներ: Կաֆէ նիկներ: Ամեն տեսակ: Կոֆէ աղալու մաշինաներ ֆրանսիայից: Փոշտի թղթեր: Կօնվերտներ: Սուրգուչներ: Մատիտներ: Երկաթէ գրիչներ: Սադա և տղած քարէտախտակներ: Քարեգրիչներ: Պրէս-Պապիէներ: Գդալներ սեղանի և չայի գործածութեան ՖՐԱԺԷԻ, վարշավայի և բրիտանական: Սեղանինը 1.25—12 ր.: Իսկ չայինը 45 կոպէկից—5 ր. դուժինը:—Ջամադաններ ամեն տեսակ 75 կ.—12 ր.: Մարդկանց շապիկներ: Գալստուկներ: Ջօնտիկներ երկու սեռի. 35—6.50 հատը: Գուտապերչից, Ոսկորից, և Շիրմահի սանդրներ: Գլխի, շորի, Սապոկի և կարտի չոտկաներ: Հաշւի չչոտկաներ: Թել Մատակի, կոճի և բրդէ (гарусъ): Ծխախոտի, և քթախոտի ամաններ ամեն տեսակ: Սապօններ հոտաւէտ ամեն գործարանների 3—30 կ. կտորը: Հոտաւէտ ջրեր Բալլէի և ամեն տեսակ Գալանտերէյնի ապրանքներ մշտական գտնւում են այժմ և շարունակ ստացվում են ուղղակի առաջին ձեռքից ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ և ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ գլխաւոր ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ՄԻՔԱՅԵԼ ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԵԱՆՑԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ (въ складѣ) Միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւն № 13.

Գումարով գնող վաճառականներին ծախվում է առանձին պայմաններով և զիջումով:

Օտարաքաղաքացիք կարողեն դիմել հետևեալ հասցեով: Въ Тифлисъ. МИХАИЛУ И. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ. (շ.—1)

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

ՊԷՊՍԻՆԵԱՆ ԳԻՆԻ „ԲՈՒԴՕ“

Այս գինին շատ համեղ է և 25 տարիների ընթացքում աջողութեամբ գործ է դրվում հետևեալ դէպքերում. ԱԽՈՐԺԱԿԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ, ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՑԱՒԵՐ, և ԱՆԿԱՆՈՆ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԻՒՆ:

Պէպսին „Բուդօ“ ճանաչված է փարիզի բժշկական Ակադէմիայից և ստացել է առաջին մեդալներ հետևեալ աշխարհահանդէսներին՝ ՓԱՐԻԶԻ 1867 թ., ՎԻԷՆՆԱՅԻ 1873 թ. ՖԻԼԱԴԷԼՖԻԱՅԻ 1876 թ. ՓԱՐԻԶԻ 1878 թ.:

Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.

Կովկասի համար պահեստ. ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ:

10—80 (ե. շ.)

Ս. ԶԱՏԿԻ ՏՕՆԻՆ

ԳՐԻՎՆԱԿԻ ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

ՆԵՐԿԵՐ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՁՈՒԱՆԵՐ ՆԵՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝

կարմիր, վարդագոյն, ոսկեգոյն-դեղին, կապոյտ, մանիշակագոյն և մալախատա-կանաչ, որոնք անպայման անվնաս են և այնքան յարմար գործածելի, որ ներկելու գործողութիւնը, Գրիվնակի դեղատան խրատով, կարելի է յանձնել երեխաներին, որոնց մեծ բաւականութիւն կարող է պատճառել: Զատկական խմորեղէնների համար կան զաֆրանլիմոնի իւղ, հիլ, վանիլ, նարնջի ջուր և մշկահոտ ծաղիկ: Մեծ ընտրութիւն տուալէտային ընծաների և ԶԱՆԱԶԱՆԱԿԵՐՊ ՀՐԱԽԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ:

2—4

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Դարձեալ սկսեցին կեղծել մեր գործարանի արդիւնագործութեանց էտիկէտները, ուստի զգուշացնում ենք լաւ և համով ծխախոտ սիրողներին ծխախոտ առնելիս ուշ դարձնել մեր իսկական ֆիրմայի վրա „Турецкоподданныхъ бр. Сали-Оглы„ և համեմատել մեր արդիւնագործած ծխախոտէղէնը միւս գործարանների արտադրութեանց հետ:

Ծխախոտի գործ. „Եղբ. Սալի-Օղլի“: 4—4

НА ЛѢТНІЙ СЕЗОНЪ
ПОЛУЧЕНЫ

ПОСЛѢДНИХЪ ФАСОНОВЪ

ДАМСКІЯ, МУЖСКІЯ И ДѢТСКІЯ ШЛЯПЫ

И ДРУГІЕ МОДНЫЕ ТОВАРЫ

ВЪ СКЛАДѢ ЗАГРАНИЧНЫХЪ МОДНЫХЪ ТОВАРОВЪ

ГУЛАСПОВА

на Дворцовой улицѣ, домъ Цовьянова и Сараджева, во „дворѣ“, рядомъ съ магазиномъ Варшавской обуви Гиргидова, ходъ-же во дворѣ, рядомъ съ кандитерской РЕНЬЕ.

БОЛЬШОЙ ВЫБОРЪ ДАМСКИХЪ, МУЖСКИХЪ И ДѢТСКИХЪ СОЛОМЕННЫХЪ ШЛЯПЪ съ отдѣлкою и безъ отдѣлки. ТОРГОВЛЯ ОПТОМЪ И РОЗНИЧНО.

ВСѢ ТОВАРЫ НАХОДЯЩЕСЯ ВЪ МОЕМЪ СКЛАДѢ продаются ДЕШЕВЛЕ ПРОТИВЪ ДРУГИХЪ КОММЕРСАНТОВЪ.

Складъ открытъ ежедневно отъ 7-ми часовъ утра до 11 часовъ вечера.

Гуласповъ. 3—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 3 Апрѣля 1884 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул. д. каз.